

Pr. Ioan Sorin Usca

LBRIS

We know
books

**NOUL TESTAMENT
ÎN TÂLCUIREA SFINŢILOR PĂRINŢI**

III

LUCA

Volum apărut cu binecuvântarea

Î.P.S. Ioan Selejan

Mitropolitul Banatului

EDITURA CHRISTIANA

Bucureşti – 2022

Listă de abrevieri	5
Lista autorilor patristici și a operelor citate în <i>Comentariul la Evanghelia după Luca</i>	7
Introducere la <i>Evanghelia după Luca</i>	15
Comentariu la <i>Evanghelia după Luca</i>	
Capitolul 1	21
Capitolul 2	60
Capitolul 3	86
Capitolul 4	101
Capitolul 5	114
Capitolul 6	129
Capitolul 7	146
Capitolul 8	162
Capitolul 9	178
Capitolul 10	195
Capitolul 11	210
Capitolul 12	229
Capitolul 13	246
Capitolul 14	253
Capitolul 15	262
Capitolul 16	277
Capitolul 17	289
Capitolul 18	297
Capitolul 19	306
Capitolul 20	315
Capitolul 21	324
Capitolul 22	331
Capitolul 23	349
Capitolul 24	371
Numele proprii care apar în <i>Evanghelia după Luca</i>	389
Bibliografie	395

CAPITOLUL 1 – *Adresare introductivă. Vestirea nașterii lui Ioan Botezătorul. Bunavestire. Maria la Elisabeta; cântarea Mariei. Nașterea lui Ioan Botezătorul.*

¹ Pentru că mulți au încercat să alcătuiască o istorisire a faptelor ce s-au adevărit printre noi,

² așa cum ni le-au predat cei care dintru-nceput le-au văzut și au fost slujitori ai Cuvântului,

„În vremea Noului Testament, mulți au încercat a scrie evangheliile, dar nu toți au fost primiți. Și știți că nu s-au scris numai patru evangheliile, ci un număr mult mai mare³, printre care au fost alese și predate bisericilor cele patru pe care le avem [...]. Cuvintele au încercat conțin o acuză tainică împotriva acelorora care, fără harul Duhului Sfânt, au îndrăznit să alcătuiască și ei evangheliile. Cât despre Matei, Marcu, Luca și Ioan, ei nu numai că au încercat să scrie, ci au și scris Evangheliile, fiind plini de Duhul Sfânt⁴. „Slujirea Cuvântului este deasupra ascultării Lui. Nu vom înțelege cuvântul grăit, ci Cuvântul primordial – Care S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi (Ioan 1,14) –, așadar nu vom înțelege o vorbă obișnuită, ci pe acel Cuvânt ceresc Căruia i-au urmat apostolii. Căci citim în Cartea Ieșirea că *poporul vedea glasul* (Ieșirea 20,18 – Sep) Domnului, însă un glas nu se vede, ci se aude. Ce este o voce altceva decât un sunet, pe care nu-l distingem cu privirea, ci-l percepem cu urechea? Cu adevărat, cu un geniu desăvârșit, Moise proclamă că glasul lui Dumnezeu se vede, căci el este perceput cu vederea lăuntrică a minții. În Evanghelie nu e o vorbă, ci Cuvântul Cel mai presus de orice glas. Iată, așadar, cum Cuvântul Lui Dumnezeu a fost văzut și auzit de apostoli. L-au văzut pe Domnul nu doar după trup, ci și după Cuvânt. Căci ei, împreună cu Moise și Ilie, au văzut

³ Autorul menționează (1.2): *Evanghelia după egipteni; Evanghelia după cei 12 apostoli; Evanghelia după Vasilide (eretic gnostic); Evanghelia după Toma; Evanghelia după Matias.*

⁴ Origen, *Omilii la Evanghelia după Luca*, 1.1

slava Cuvântului (Matei 17,3). Ei, care L-au văzut în slava Sa, L-au văzut pe Iisus. Alții, care puteau vedea doar trupul, nu L-au zărit. Căci Iisus este văzut nu cu ochii trupești, ci cu ochii duhovnicești⁵.

„Ei, cei care *le-au văzut de la început și au fost slujitori ai Cuvântului*, nu ne-au transmis că El este un Fiu și un altul, ci unul și același, deopotrivă Dumnezeu și om, Unul-născut și întâiul născut. Aceasta s-a petrecut pentru ca El să fie întâi numit Dumnezeu și mai apoi om, când El s-a făcut *întâi născut între mulți frați* (Romani 8,29), după ce și-a asumat chipul nostru. [...] El s-a făcut om, fără a renunța la ceea ce era, Dumnezeu prin fire și impasibil. Din acest motiv, El a suferit de bunăvoie în trupul Său. [...] [El] s-a oferit pe Sine, după ce S-a făcut om, ca jertfă neprihănită lui Dumnezeu Tatăl“⁶.

³ *tot astfel și eu, după ce pe toate le-am urmărit de la-nceput cu amănuntul, m-am gândit că e bine să ți le scriu pe rând, Prea-puternice Teofile,*

„*Pe toate le-am urmărit de la-nceput cu amănuntul*: Autorul își întocmește scrierea pe baza unei minuțioase documentări, folosind atât izvoarele scrise (în mod sigur, Evangheliile după Matei și Marcu) cât și pe cele orale (martori oculari ai evenimentelor relatate). ♦ *Preaputernice Teofile*: Teofil, nobil din Roma, proaspăt convertit sau pe cale de convertire, este destinatarul prim și direct al Evangheliei a treia (ca și, ceva mai târziu, al scrierii Faptele Apostolilor). *Preaputernice* e o formulă foarte politicoasă de adresare, echivalentă cu *Excelență*“⁷.

⁵ Sf. Ambrozie al Milanului, *Comentariu la Evanghelia după Luca*, 1.5 – ACCS/NT III

⁶ Sf. Chiril al Alexandriei, *Epistole*, 67.4 – ACCS/NT III

⁷ *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania (în continuare, abreviat: BBVA), Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (în continuare: EIB), București, 2001

„Luca stăruie și repetă ceea ce va scrie, el nu rămâne numai la ceea ce s-a mai spus, ci s-a informat personal despre felul cum s-au început toate“⁸.

„Dacă cineva este minunat și puternic, acesta face parte din moștenirea Domnului. De aceea însuși Teofil, *prietenul lui Dumnezeu sau cel care-L iubește pe Dumnezeu*, fiindcă era un astfel de om încât a cerut ca Evanghelia să fie scrisă pentru el, este numit κράτιστος, adică minunat și puternic, ceea ce a fost tălmăcit de tălmăcitorii latini mai simplu prin *preabunule Teofile*“⁹.

⁴ *pentru ca tu să cunoști temeinicia învățăturilor pe care le-ai primit.*

„Evanghelia a fost scrisă către Teofil, adică celui pe care *Dumnezeu îl iubește*. Dacă îl iubești pe Dumnezeu, și-a fost scrisă ție. Dacă a fost scrisă pentru tine, împlinește-ți îndatorirea față de evanghelist. Păstrează cu râvnă legământul unui prieten în tainele Duhului“¹⁰. „Evanghelistul Luca ne spune și pricina pentru care și-a scris Evanghelia sa: *Ca să cunoști temeinicia învățăturilor pe care le-ai primit*. Cu alte cuvinte, Luca vrea să spună așa: Am scris Evanghelia aceasta pentru ca, aducându-ți aminte de învățăturile primite, să cunoști temeinicia lor și să rămâi în această temeinicie“¹¹.

„Introducerea evanghelistului cuprinde două puncte principale: o menționare a celor ce au scris Evangheliile înaintea lui, precum Matei și Marcu, și o justificare prin care explică din ce cauză s-a apucat și el de scris. Spunând cuvintele *au încercat*, care se pot aplica și celor ce au abordat subiectul cu îndrăzneală, și celor ce s-au apropiat de el cu evlavie, îi înlătură ambiguitatea prin două sintagme lămuritoare: *despre faptele de care noi suntem pe deplin încredințați și așa cum*

⁸ Origen, *Omilii la Evanghelia după Luca*, 1.6

⁹ Fericitul Ieronim, *Omilii la Psalmi*, 15

¹⁰ Sf. Ambrozie al Milanului, *Comentariu la Evanghelia după Luca*, 1.12 – ACCS/NT III

¹¹ Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, 1.3

le-au transmis etc. Este limpede că cei care s-au apucat să povestească potrivit acestora două s-au apucat cu foarte multă evlavie și într-un mod potrivit, pe de o parte vestind adevărul cu certitudine neîndoielnică, iar pe de altă parte, povestind ceva ușor de acceptat datorită credibilității celor care le-au transmis. Totodată *așa cum au transmis* îmi pare a conține indiciul unui îndemn de a transmite și ei. Căci *așa cum le-au transmis* aceia, *așa și aceștia*, care au primit de la ei, vor trebui să transmită, la rândul lor, acestea altora, printr-o relatare conformă. [...] Fericitul Luca, prin ceea ce a spus, garantând acribia evangheliștilor dinaintea lui, își propune un lucru asemănător acestora din aceeași cauză pentru care au ajuns și ei să scrie; căci după cum aceia scriu pentru că au primit și *așa cum* au primit, tot astfel și el, pentru că a urmărit de la început și *așa cum* a urmărit, a purces la scris. Așadar, scrie fără a fi în opoziție cu aceia ci, dimpotrivă, fiind în acord și împreună mărturisind cu ei. Iar altă cauză ar fi aceea că, deși îl făcuse pe un anume Teofil cu adevărat *iubitor de Dumnezeu* și îi transmisese cuvântul credinței prin viu grai, totuși credința numai din auzire nu era un lucru sigur, de aceea îi confirmă prin scris *temeinicia* cuvintelor catehizate și, prin el, dăruiește lumii întregi îmbelșugat folos¹².

⁵ *Fost-a în zilele lui Irod, regele Iudeii, un preot cu numele Zaharia, din ceata preoțească a lui Abia; iar femeia lui era din fiicele lui Aaron și numele ei era Elisabeta.*

„Din fiicele lui Aaron: Descendentă din Aaron, strămoșul și întemeietorul tagmei preoțești a lui Israel“ (BBVA).

⁶ *Și amândoi erau drepti înaintea lui Dumnezeu, umblând fără prihană în toate poruncile și rânduielile Domnului.*

⁷ *Și nu aveau copii, deoarece Elisabeta era stearpă și amândoi erau înaintați în zilele lor.*

„Nu știi ce-ar trebui să socotesc mai important să predic: că el [Ioan Botezătorul] s-a născut în chip minunat, ori minunea și mai mare a uciderii sale; căci el s-a născut ca o

¹² Fotie al Constantinopolului, *Fragmente la Luca*

profetie și a murit pentru adevăr. Prin nașterea sa a vestit venirea Mântuitorului, iar prin moartea sa a condamnat incestul lui Irod (Matei 14,3–12). Acest om sfânt și drept, care s-a născut în mod neobișnuit ca rod al unei făgăduințe, a fost învrednicit de Dumnezeu să plece din această lume printr-o moarte neobișnuită – lepădându-și trupul pentru mărturisirea Domnului, primind aceasta ca pe un dar de la Dumnezeu. Putem spune că Ioan a făcut totul după voia lui Dumnezeu, de vreme ce s-a născut și a murit de dragul lucrării lui Dumnezeu¹³.

„Sfânta Scriptură ne spune că trebuie să apreciem nu doar caracterul celor vrednici de laudă, ci și pe părinții acestora, pentru ca moștenirea purității imaculate să fie subliniată în aceia pe care vrem să-i laudăm. Ce altă intenție ar exista în acest pasaj al Sfântului Evanghelist, decât să-l facă pe Sfântul Ioan Botezătorul renumit pentru părinții săi, minunile, lucrarea și martiriul său? La fel, este lăudată Ana, mama Sfântului Samuel (I Regi 1,2). Tot astfel, Isaac a primit de la părinții săi noblețea evlaviei, pe care a transmis-o urmașilor săi. Așadar, Zaharia nu este doar preot, ci și descendent al lui Abia [...]. *Iar femeia lui* – se spune – *era din ficele lui Aaron*. Deci noblețea sfântului Ioan e transmisă nu doar de la părinți, ci și de la strămoșii săi – nu decretată prin puterea lumească, ci venerabilă prin succesiunea sacramentală. Căci înaintemergătorul lui Hristos se cuvenea să aibă astfel de strămoși încât să fie perceput ca propovăduind credința în venirea Domnului său, care nu-i ivită dintr-o dată, ci primită de la înaintașii săi și împărtășită prin însăși legea naturii¹⁴.

⁸ *Și a fost că pe când Zaharia slujea înaintea lui Dumnezeu în rândul cetei sale,*

⁹ *după rânduiala preoției i-au ieșit sorții să intre în templul Domnului și să tămâieze.*

¹³ Maxim de Torino, *Predici*, 5.1-2 – ACCS/NT III

¹⁴ Sf. Ambrozie al Milanului, *Comentariu la Evanghelia după Luca*, 1.15-16 – ACCS/NT III

¹⁰ *Iar la ceasul tămâierii toată mulțimea poporului era afară, rugându-se.*

¹¹ *Și îngerul Domnului i s-a arătat stând de-a dreapta altarului tămâierii.*

¹² *Și, văzându-l, Zaharia s-a tulburat și frică a căzut peste el.*

¹³ *Iar îngerul i-a grăit: „Nu te teme, Zaharia, fiindcă rugăciunea ți-a fost ascultată și Elisabeta, femeia ta, îți va naște fiu și-i vei pune numele Ioan.*

¹⁴ *Și-ți va fi el bucurie și veselie, și mulți se vor bucura de nașterea lui.*

„Trebuie să remarcăm că îngerul a mărturisit despre harul veștii bune pe care venise s-o dea nu doar prin puterea cuvintelor rostite, ci și prin momentul și locul în care el a apărut. El sosește în vremea în care preotul aducea jertfă pentru a proclama venirea adevăratului Arhiereu veșnic, care va fi adevărata Jertfă pentru mântuirea lumii. El a stat lângă altarul tămâierii spre a înfățișa că a venit ca vestitor al unui nou legământ. În templu erau două altare (Ieșirea 27,1; 30,1), semnificând cele două legăminte în biserică. Primul era altarul pentru arderile de tot, placat cu bronz și situat înaintea ușilor templului (Ieșirea 27,2; III Regi 8,64; II Paralipomene 8,12), pe care se aduceau ofrandele și jertfele. Acesta închipuia închinarea trupească a celor din vechiul legământ. Apoi era altarul tămâierii, care era acoperit cu aur (Ieșirea 30,3) și situat lângă intrarea în Sfânta Sfintelor, folosind la arderea rășinilor parfumate. Acesta semnifica harul lăuntric și mai desăvârșit al noului legământ și al închinătorilor săi¹⁵.

¹⁵ *Că mare va fi el înaintea Domnului; nici vin și nici băutură tare nu va bea, și încă din pântecel mamei sale se va umple de Duh Sfânt;*

„Ioan a fost plin de Duhul Sfânt din pântecel mamei lui; pentru aceasta a fost sfințit ca să boteze pe Domnul. N-a

¹⁵ Beda Venerabilul, *Omilii la Evangheliile*, 2.19 – ACCS/NT III

dat Duhul, ci a binevestit pe Cel care dă Duhul¹⁶. „Îngerul nu vestește aici mărimea trupului, ci măreția sufletului. Măreția sufletului înaintea Domnului este măreția virtuții, iar micimea sufletului este copilăria virtuții. [...] Ioan n-a mărit vreun imperiu, n-a ales triumful și onoarea militară, ci a disprețuit plăcerile și desfrâul, propovăduind în pustie cu o mare tărie a duhului. Copil în cele lumești, dar mare în duh. [...] Nu există nicio îndoială că această făgăduință a îngerului s-a împlinit. Înainte de a se naște – încă în pântecele mamei sale – sfântul Ioan a primit harul Duhului. Deși nici tatăl său, nici mama sa nu făcuseră nicio minune anterior, el, săltând în pântecele mamei sale, a vestit venirea Domnului. Când Maica Domnului a venit la Elisabeta, aceasta a spus: *Că iată, cum veni la urechile mele glasul salutării tale, pruncul a săltat de bucurie în pântecele meu* (1,44). Ea nu avea încă *duhul vieții* (cf. Romani 8,2), ci duhul harului. Găsim într-un alt loc că harul sfințirii îl precede pe cel al substanței vieții, când Domnul spune: *Dinainte ca Eu să te plăsmuiesc în sânul mamei te știu și dinainte ca tu să ieși din pântece te-am sfințit, profet pentru neamuri te-am pus* (Ieremia 1,5 – Sep). Căci duhul acestei vieți este unul, iar duhul harului este altul¹⁷. „Preoților li se ordonă ca cei care vor sluji în templu să nu bea vin și băuturi ametoare, ca să nu li se îngreuneze inimile din cauza beției, a îndestulării și a grijilor din această viață, ca să nu aibă parte pe pământ decât de Dumnezeu (cf. Psalmi 72,24), ca să nu se remarce prin nicio slăbiciune¹⁸.

¹⁶ și pe mulți din fiii lui Israel îi va întoarce la Domnul, Dumnezeuul lor;

„De fiecare dată când, în Scriptură, un nume este pus sau schimbat de către Dumnezeu, acesta indică o mare laudă și virtute. Astfel, a fost un bine că înaintemergătorul Mântuitorului nostru a fost numit, prin poruncă divină, Ioan. Numele

¹⁶ Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, 17.8

¹⁷ Sf. Ambrozie al Milanului, *Comentariu la Evanghelia după Luca*, 1.31-33 – ACCS/NT III

¹⁸ Fericitul Ieronim, *Epistole*, 64.2

Ioan înseamnă *harul Domnului* sau *cel plin de har*. El a primit un har aparte, spre deosebire de alți sfinți, acela de a fi precursorul Domnului. [...] Pe bună dreptate s-a prezis că *mulți se vor bucura* de nașterea lui, deoarece prin el s-a înfățișat Autorul restaurării oamenilor¹⁹.

¹⁷ *și Lui Îi va merge el înainte cu duhul și cu puterea lui Ilie, ca să întoarcă inimile părinților spre copii și pe cei neascultători la înțelepciunea dreptilor, ca să-i gătească Domnului popor pregătit*.

„Socotesc că există un înțeles mai adânc ascuns în istorisirile despre marele între prooroci Ilie și despre cel care a trăit mai apoi, avînd *duhul și puterea lui Ilie*, acela față de care nimeni nu a fost mai mare între cei născuți din femeie (cf. Matei 11,11). Ce ne învață mai cu seamă prin propria lor viață este că acela care se ocupă cu contemplarea celor nevăzute trebuie să se despartă de viața obișnuită a oamenilor, ca nu cumva judecățile sale despre adevăratul bine să fie tulburate și rătăcite de înșelăciunile pricinuite de simțuri. Amândoi încă de mici s-au înstrăinat de viața omenească și s-au făcut cumva mai presus de fire prin disprețul față de hrana și băutura obișnuită și prin viețuirea în pustie, ca să-și păzească auzul de zgomote și vederea de rătăcire, iar gustul să rămână simplu și necăutat, căci își împlineau nevoile din ce se nimerea. De aceea au dobândit multă seninătate și pace față de zarva din afară și s-au ridicat la înălțimea acelor dumnezeiești daruri despre care pomenește Scriptura. Ilie a fost ca un chivernisitor al darurilor lui Dumnezeu, avînd puterea de a închide, după voie, cerul pentru cei păcătoși și a-l deschide celor care se pocăiesc. Despre Ioan nu se spune în scrierile sfinte să fi făcut vreo minune (cf. Ioan 10,41), dar Cel care vede cele ascunse a mărturisit că darul dintr-însul era mai presus de al oricărui alt prooroc (cf. Luca 7,26). De la început până la sfârșit și-au înălțat dorirea către Domnul curată și neamestecată cu vreo poftă față de cele materiale. Nu au fost stingheriți nici de dra-

¹⁹ Beda Venerabilul, *Omilia la Evanghelia*, 2.19 – ACCS/NT III

gostea pentru fii, nici de grija pentru femeie, nici de altceva dintre cele omenești²⁰.

Cu duhul și puterea lui Ilie: „Aceste cuvinte sunt potrivit adăugate, căci duhul niciodată nu este lipsit de putere și nici puterea lipsită de duh. *Cu duhul și puterea lui Ilie* se spune, poate, pentru că Ilie avea mare putere și har. Cu puterea sa a întors sufletele de la necredință înapoi la credință, și-a arătat puterea în abstenență, răbdare și-n duhul profeției. [...] Ilie a despiciat Iordanul (IV Regi 2,8), Ioan a făcut din el izvorul mântuirii. Ioan a umblat cu Domnul pe pământ, Ilie se arată cu Domnul în slavă (Matei 17,3). Ilie este un vestitor al primei veniri a Domnului, iar Ioan al celei de-a doua. Ilie, după trei ani, udă pământul cu ploaie (III Regi 18,1.45), Ioan după trei ani a stropit pământul arid al trupului nostru cu pârâul credinței²¹. „Atât Ilie, cât și Ioan, erau celibi. Ambii purtau un veșmânt aspru. Amândoi și-au petrecut viața retrași în pustie. Amândoi au fost vestitori ai adevărului. Amândoi au fost persecutați pentru dreptate de către mâna unui rege și-a unei regine – primul, de către Ahab și Izabela (III Regi 19,1-3), cel de-al doilea de către Irod și Irodiada (Matei 14,3). Cel dintâi, spre a nu fi ucis de vrăjmași, a fost suit la cer într-un car de foc (IV Regi 2,11). Cel de-al doilea, spre a nu fi biruit de cei răi, a căutat împărăția cerească prin martiriul său, în care s-a împlinit războiul său cel duhovnicesc²².

¹⁸ *Și a zis Zaharia către înger:* „După ce voi cunoaște aceasta? Că eu sunt bătrân, iar femeia mea, înaintată în zilele ei“.

¹⁹ *Și răspunzând îngerul, i-a zis:* „Eu sunt Gavriil, cel ce stă în fața lui Dumnezeu. Și sunt trimis să grăiesc către tine și să-ți binevestesc acestea.

„Ioan este născut de o femeie stearpă, în timp ce Hristos este născut de o tânără fecioară. Sterilitatea îl naște pe Ioan și fecioria Îl naște pe Hristos. Primul este vestit de înger, cel de-

²⁰ Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre feciorie*, 6.1

²¹ Sf. Ambrozie al Milanului, *Comentariu la Evanghelia după Luca*, 1.36 – ACCS/NT III

²² Beda Venerabilul, *Omilii la Evangheliile*, 2.23 – ACCS/NT III

al doilea este zămislit la vestirea îngerului. Vestirea nașterii lui Ioan nu este crezută, iar tatăl este redus la tăcere. Vestirea nașterii lui Hristos este crezută, iar El este zămislit prin credință. Credința își face loc mai întâi în sufletul fecioarei, pentru a da rodnicie pântecelei ei²³.

²⁰ *Și pentru că n-ai crezut în cuvintele mele, care se vor plini la vremea lor, iată vei fi mut și nu vei putea vorbi până-n ziua când vor fi acestea*“.

„Tăcerea lui Zaharia este tăcerea profeților din neamul lui Israel. Dumnezeu nu le mai vorbește²⁴. „Lipsa de credință a lui Zaharia este pedepsită cu muțenia, după cum credința profeților este întărită de cuvântul lor²⁵.

„N-ar trebui să ne mire, totuși, că Ioan s-a învrednicit, la nașterea sa, de asemenea har. Căci se cuvenea ca precursorul și înaintemergătorul lui Hristos să se bucure de ceva asemănător cu nașterea Domnului. Cu adevărat, Domnul S-a născut din fecioră, Ioan dintr-o femeie stearpă, Unul dintr-o fată preacurată, celălalt dintr-o bătrână către apus. Prin urmare, și nașterea lui Ioan are ceva slăvit și minunat. Deși ar părea nu la fel de nobil ca o vârstnică să nască decât ca o fecioară să nască, ne uimim și de Elisabeta [...]. Socotesc că acest fapt conține o anume taină. Ioan, care era o figură a Vechiului Testament, se cădea să se nască din sângele răcit deja al unei bătrâne, în vreme ce Domnul, Care avea să propovăduiască Evanghelia Împărăției Cerurilor, S-a născut dintr-o femeie în floarea strălucirii. Maria, conștientă de fecioria ei, se minunează de rodul ascuns în pântecele său, în vreme ce Elisabeta, conștientă de bătrânețea sa, se rușinează că a rămas grea cu cel pe care l-a conceput. Astfel, Evanghelistul spune: *cinci luni s-a tăinuit pe sine*. Cât de minunat este însă că același arhanghel Gavriil slujește pentru a vesti ambele nașteri! El mângâie pe Zaharia

²³ Fericitul Augustin, *Predici*, 293 – BSV7

²⁴ Origen, *Omilii la Evanghelia după Luca*, 5.1

²⁵ Sf. Ambrozie al Milanului, *Comentariu la Evanghelia după Luca*, 1.39 – BSV7